

**Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського.
Бібліотека. Бібліографічно-інформаційний
відділ**

**Вимоги до структури
біобібліографічних
показчиків та їх змісту
Методичні рекомендації**

ВІННИЦЯ
2007

ББК 78.55

Вимоги до структури біобібліографічних покажчиків та їх змісту : методичні рекомендації / уклад.: І. Зарванська ; відп. за вип. В. Білоус. - Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. - 8 с.

Персональні покажчики у сучасній та біографічній практиці становлять самостійну групу інформаційних видань, об'єднаних низкою функціональних завдань. Особлива увага до підготовки та видання біобібліографічних покажчиків пояснюється тим фактором, що з точки зору науково-методичних засад створення їх слід вважати ефективним засобом інформаційного забезпечення науки як соціального інституту.

Пропонуємо Вашій увазі методичні рекомендації щодо створення біобібліографічних покажчиків.

Відповідальний за випуск Білоус В. С., директор бібліотеки ВДПУ

імені Михайла
Коцюбинського

Укладач
бібліограф

Зарванська І. В., головний

Комп'ютерна верстка
інженер-програміст

Пономарьова К. А.,

I категорії

Найпоширенішим видом історико-біографічного дослідження життя і творчості видатної людини є біобібліографія.

Біобібліографія, функцією якої є показ особи в історії суспільства, як окремий вид біографії, виникає в 19 столітті, але розквіт її припадає на 20 століття. Головним у біобібліографії є науковий здобуток вченого, культурного діяча, який визначає структуру та зміст видання.

Біобібліографічні посібники поєднують сучасні наукові досягнення з ретроспективною бібліографічною інформацією. Такі видання відіграють значну роль у розвитку науки і культури та є важливою складовою частиною інформаційно-бібліографічного забезпечення галузі та джерельною базою досліджень.

Наукова і довідкова цінність кожного бібліографічного видання залежить від схеми покажчика, від розумної організації зібраних

бібліографічних матеріалів. Відомо, що композиційна побудова покажчика залежить від його теми і цільового призначення , від обсягу і характеру матеріалів.

Біобібліографічні (персональні) покажчики,

за звичай, складаються з таких розділів:

1. Передмова
2. Біографічний нарис
3. Основні дати життя і творчості персони
4. Список праць діяча
5. Література про вченого
6. Допоміжні покажчики
7. Зміст

Пункти 4 та 5 інколи міняються місцями . Щодо біографічного нарису, то його обов'язково повинен написати спеціаліст з тієї області знань,

представником якої є "герой" нашого
персонального покажчика.

Хронологічний перелік основних дат життя і
творчості , список праць діяча, літературу про
нього і додаткові покажчики складає бібліограф.

Передмова (Від укладача)

Передмова розповідає про структуру покажчика,
окреслює хронологічні рамки, вказує
на види публікацій. Укладач зазначає
ступінь опрацювання **de visu**. В
передмові висловлюються подяки та³
вказується цільове призначення
видання.

Біографічний нарис, вступна стаття або біографічна стаття

Як зазначалось вище, біографічну статтю готує профільний спеціаліст даної галузі. В статті поєднуються особливості історико-біографічного нарису, історичного портрету та словникової біографії з метою репрезентації життя вченого. Повинен існувати зв'язок між статтею та покажчиком праць діяча в вигляді посилань до бібліографічних записів в покажчику, який виражений порядковими номерами бібліографічних записів, які записуються в квадратні дужки.

Основні дати життя і діяльності

Цей розділ носить хронологічний, фактографічний характер, він схожий на автобіографію, але оповідь ведеться від третьої особи.

Рік - подія.

Якщо на протязі року сталося кілька визначних подій, рік не повторюється, а замінюється знаком тире.

Наприклад:

1995 — Нагороджений орденом Ярослава
Мудрого — Присвоєно звання Героя України.

Література про життя та творчість

Література повинна бути розташована за роками видань, в межах року за алфавітом. В цьому розділі можливе алфавітне розміщення, незалежно від дати видання.

Список праць діяча

Праці науковця розміщуються обов'язково в хронологічному порядку, за роками виходу з друку. В межах року - за характером надрукованих документів: книги, брошури, статті, депоновані рукописи (ті, що зберігаються у банку, нотаріальній конторі або депозитарії), патентні документи, переклади, видання, укладачем, якого він є, праці за його редакцією.

Допоміжні покажчики

"Без допоміжного апарату, - відзначав відомий вітчизняний бібліограф Я.П. Гребенщиков, - бібліографія не може бути визнана закінченою, вона не повністю виконує своє призначення."

Важливим елементом бібліографічних видань є наявність довідково- допоміжного апарату, що дає змогу читачу швидко зорієнтуватись у документі без ознайомлення з більшою його частиною, звільняє від трудомістких розшукувань відомостей, розпорошених по всьому виданню.

Розуміючи важливу справу допоміжних покажчиків, як обов'язкової частини бібліографії, що забезпечує її довідкову функцію, покажчики можуть мати крім іменного покажчика авторів, редакторів та інших осіб, згаданих в основному тексті бібліографії ще інші: предметний, алфавітний, наукових робіт, списки псевдонімів і криптонімів (цифрований підпис автора під своїм твором), переліки переглянутих або використаних джерел і т.д.

Іменний покажчик є обов'язковою складовою біобібліографічних видань. В ньому відображаються прізвища та ініціали всіх осіб, які згадуються в бібліографічних записах. Іменний покажчик формується в алфавітному порядку. Біля кожного прізвища ставиться номер сторінки або перелік

сторінок (через кому), на яких згадується особа (не вказується буква "с").

Предметний покажчик систематизує, конкретизує діяльність персони в вигляді предметних рубрик, розміщених в алфавітному порядку з посиланням на сторінки.

Покажчик псевдонімів складається з переліку псевдонімів в алфавітному порядку.

Наприклад, "Псевдоніми І.М. Дзюби"*

Андрущенко Дмитро 235

Гаркуша Дмитро 245

Стасюк Микола 236, 239, 244

Методика складання біобібліографічного покажчика

Головне завдання будь-якого персонального покажчика - якнайкраще його наповнення. Видавцю необхідно врахувати все опубліковане і написане на будь-яких мовах. Хронологічні рамки визначаються датою першої публікації і датою підготовки біобібліографічного видання.

Джерела бібліографічного виявлення

Згадаємо, що бібліографічне виявлення - це виявлення документів як об'єктів бібліографування

*Іван Дзюба - талант і доля: Бібліографічний нарис/ Бібліографічний уклад. Г.М. Заморина; Відп. за вип.. В.О. Кононенко; Нац. парлам. б-ка України - К,: ВАТ "Видав. Київ, правда", 2005. - С. 17.

для їхнього подальшого бібліографічного опрацювання. Виявлення документів може здійснюватись шляхом документального чи бібліографічного пошуку.

Іноді виявлення документів проводять, немовби автоматично, наприклад, обліковується вся продукція видавництва за певний період часу. Такий метод є найпоширенішим, хоча і потребує попереднього детального вивчення і опрацювання всіх карток і баз даних усього, випущеного видавництвами.

В інших випадках - при підготовці персональних БП - бібліографічне виявлення потребує спеціальної організації роботи, планування та обліку окремих її етапів.

Бібліографічне виявлення, пов'язане із попереднім відбором документів, проводиться головним чином за пошуковим образом документа, без звертання до самого документа. Бібліографічне виявлення часто поєднують з відбором документів, тобто під час виявлення вже здійснюється попередній відбір - за їхніми видами, за часом видання, за змістом та ін.

Бібліографічний відбір - відбір видань і публікацій відповідно до визначених критеріїв для відображення документів у бібліографічній інформації. Попередній бібліографічний відбір - здійснюється разом з виявленням документів.

Остаточний відбір - це виокремлення частини з тих документів , які уже виявлені. Остаточний відбір обов'язково проводиться на підставі загального бібліографічного аналізу. Обов'язкові умови остаточного відбору такі: безпосереднє знайомство з документом - вивченням його *de visu*; визначення інформаційних потреб споживачів, яким призначено БП.

Отже, бібліографічний відбір - це спрямований добір видань та публікацій, що відповідають задуму БП.

Зауважимо, що при вивченні життя і творчості діяча необхідно задіяти широке коло джерел, таких як: особова справа, різноманітні словники, галузеві енциклопедії, каталоги і картотеки бібліотек, в т. ч і електронні бази, державні бібліографічні видання: Літопис книг, Літопис журнальних статей, Літопис авторефератів, дисертацій та ін., прикнижкові та пристатейні бібліографічні списки, ювілейні видання, некрологи, персональні сайти, періодичні і видання, що продовжуються, архівні та музейні матеріали.

Велика увага приділяється літературі краєзнавчого характеру.

Щодо творчого підходу до складання біобібліографічного покажчика за приклад можна взяти покажчик:

Нонна Копистянська: Біобібліогр. пок. /Уклад. М. Кривенко. -Л.: Вил. Льв. Нац. Ун-ту ім. І.Франка, 2004. - 234с.:іл..

Видання вийшло з нагоди 80-річного ювілею доктора філологічних наук • професора кафедри світової літератури Львівського Національного Університету ім. І. Франка - Нонни Копистянської.

Зберігаючи основні структурні розділи, укладачі віданвчктз, новаторством:

- автобіографія вченої "Моє життя у спогадах і роздумах";
- фотографії з сімейного альбому;
- розгорнуті анотації, які супроводжують бібліографій:-:: **ЗІ.** . .

- висловлювання колег, студентів, аспірантів, друзів про Н. Копистянську як людину, жінку, педагога, вченого.

Біобібліографічний покажчик такого змісту дає всебічне уявлення про науковця.

Весь зібраний матеріал, на основі якого буде створюватись покажчик, вводиться або в БД, або в робочу картотеку.

Робоча картотека

На кожен із відібраних матеріалів складається картка з повним бібліографічним описом, вказується джерело, за яким документ було виявлено. Розташування карток в робочій картотеці таке, як і розділи в персональному покажчику. Якщо матеріал не переглянутий *de visu*, опис його відмічається астериском (зірочкою).

Нумерація

Всі бібліографічні записи нумеруються. Праці вченого та література про нього мають самостійну

нумерацію. Порядкові номери запису позначаються арабськими цифрами, крапкою, інтервалом праворуч.

Заключний етап роботи

Після підготовки всього матеріалу укладач і автор вступної статті здійснюють загальну редакцію біобібліографічного покажчика. Потім складаються допоміжні покажчики, оформляється зміст, перша сторінка обкладинки, титульний аркуш та його зворот відповідно до Державного стандарту України. Рукопис обговорюється на Вченій Раді установи, яка його підготувала та рецензується в науковій бібліотеці.

Отже, актуальність персональних посібників зумовлена тим, що вони дають можливість виокремити найзначніші постаті, які, впливали і впливають на розвиток політичного, культурного, наукового життя суспільства. Ряд персональних покажчиків стали невід'ємною складовою джерелознавчої бази української науки, якщо вони підготовлені професійно і грамотно.

Список літератури

1. Башун О. Бібліографічне забезпечення франкознавства // Бібліотечний форум України. - 2006. - № 4. - С.34-38.
2. Вальдовська Г., Бірюкова І. Методологічний аспект підготовки бібліографічних покажчиків // Бібліотечний форум України. - 2005. - № 2. - С.20-21.
3. Гольденберг Ж.І. Українська радянська літературна бібліографія. - К.: Наукова думка, 1971.- 179с.
4. Добко Т. Сучасний розвиток бібліографічної Сквородіани //Бібліотечний вісник. - 2007.- № 3.- С.9-13.
5. Іван Дзюба - талант і доля: Бібліографічний нарис/ Бібліографічний уклад. Г.М. Заморина; Відп. за вип.. В.О. Кононенко; Нац. парлам. б-ка України - К.;ВАТ "Видав."Київ. правда", 2005. - 120с.
6. Методичні матеріали до семінару-практикуму "Теоретико-методичні засади створення¹⁰

біобібліографічних видань"/ Уклад. ЛТ. Корнилова, Є. Корнилова; Нац. наук. мед. б-ка України. - К., 2007. - 8с.

7. Петрикова В. Діячі краю в сучасній українській бібліографії// Бібліотечний вісник . - 2007 - № 3. - С. 14-16.

8. Попик В., Любовець Н. Сучасна українська біографістика: досвід та проблеми розвитку // Бібліотечний вісник. - 2007. - № 6. - С.34-36.

9. Селезінка І. Цінна для літературознавства бібліографічна персоналія //Вісник Книжкової Палати. - 2005. - № 6. - С. 14.

10. Сосновська Т., Ярошик В. Іван Багряний в дзеркалі бібліографії //Бібліотечний форум України. - 2006. - № 4. - С.39-41.

11. Справочник библиографа / Наук. ред. А.Н. Ванеев, В.А. Минкина. - СПб, Профессия, 2002. - 528 с.- (Серия «Библиотека»).

15- Устіннікова О. До виходу посібника «Борис Іллєч Олійник: Біобібліографічний покажчик» // Вісник Книжкової палати. - 2005. - № 6. - С. 15-16.

12. Устіннікова О. Персональні посібники,
підготовлені Книжковою палатою України
(1921-2000) // Вісник Книжкової палати. - 2005. - № 6.
- С. 16-19.